

آب و کوه در اساطیر هند و ایرانی

آمان الله قرشی

انتشارات هرمس با همکاری مرکز بین المللی گفت و گوی تمدن‌ها

کهنی که زاینده‌ی نام‌های گیتایی بوده‌اند پرداخته، به ویژه در مورد آب و کوه. بخشی از کتاب کلی است و

دو بخش دیگر به نجد و شبه قاره پیش از ورود آریایان می‌پردازد، بخش‌هایی که مقدمه‌ای برای بخش‌های اصلی هستند و هر کدام مکمل دیگری.

در فصل اسطوره‌ها و معتقدات کلیه جوامع بشری در ارتباط با آب و کوه به همه‌ی اسطوره‌ها و همه‌ی ملل و اقوام اشاره نشده است. در کتاب حاضر به جهت وجود برخی مسائل مشترک مطروحه با کتاب ایران نامک سعی شده است تا حدامکان به ایجاز سخن رود. در این کتاب نویسنده مقصود از اصطلاح تازه‌ی آسیای میانه را بیشتر سرزمین‌های ماوراءالنهر تا سواحل شرقی دریای خزر می‌داند. نجد، فلات یا نجد ایران است که به طور عمده شامل افغانستان و ایران امروز است. شبه قاره هم شبه قاره‌ی هند یا شبه قاره‌ی هندوستان و پاکستان و بنگلادش و... است.

به قول نویسنده، کتاب را باید درآمدی دانست برای شناخت زمان‌هایی از گذشته‌ی دوری که سیستم تسمیه‌ی هند و اروپایی - تسمیه‌ی اشیاء، تسمیه‌ی مفاهیم مجرد، تسمیه‌ی ایزدان و عناصر آیینی امروزه موسوم به اساطیر، تسمیه‌ی اشخاص و طوایف و اقوام، تسمیه‌ی عناصر و اعلام جغرافیایی کهن امروزه موسوم به گیتایی - زاده شده است. در ضمن آن را می‌توان مقدمه‌ای بر کتاب‌های آینده دانست، کتاب‌هایی که قوانین حاکم بر تسمیه‌ی کهن را در سایر سرزمین‌ها و با ذکر مثال‌های محلی و ملی دیگر تبیین و تفسیر و کامل کنند.

کتاب تحت این عناوین تألیف شده است: آب و کوه در اندیشه و حیات بشر، آب و کوه در نجد، پیش از ورود آریایان، آب و کوه در شبه قاره پیش از ورود آریایان، آب و کوه در جامعه «هند و ایرانی»، کوه موجودی زنده و زاینده و زاینده، تقدس کوه در آیین هند و ایرانیان، تقدس آب در آیین هند و ایرانی.

شناخت و درک مفاهیم و معانی نام‌های جغرافیایی متعارفی که عمری سه هزار ساله دارند، زبان‌دانی و تبحر در زبان‌های متعارف کهنه و میانه و نو را می‌طلبد، اما شناخت مفاهیم و مصادیق نام‌های گیتایی، علاوه بر زبان دانی، نیازمند مقدماتی است. خواندن این کتاب و کتاب قبلی نویسنده یعنی ایران نامک همان گونه که نویسنده مدعی است می‌تواند در این راه مفید باشد. به گفته نویسنده کتاب‌های دیگری نیز در راه می‌باشند و مجلدات اصلی که حاوی قوانین حاکم بر سیستم گیتایی و ارائه‌ی کامل این سیستم‌اند، علاوه بر اسامی جغرافیایی بسیار کهن، می‌تواند به درک اسامی بسیاری از خدایان و عناصر اساطیری و اسامی خاص «بی معنی» و حتی بسیاری از واژه‌های «بی پدر و مادر» در زبان‌های هند و اروپایی تبار را هم به دست دهند.

در واقع نام‌های گیتایی یا بخش اصلی آنها حداقل بسیار کهن هستند به دیگر سخن همگی با هم موجودیت نیافته یا بی معنی نشده‌اند. به گفته نویسنده برخی از آنها حتی در دوره ودایی و گاهانی بی معنی شده‌اند اما همچون تعویذی محترمانه به کار برده می‌شوند و برخی نیز تا نزدیکی دوران ما هم بار معنایی داشته‌اند و گاه همچون واژه‌های متعارفی عمل کرده‌اند. اطلاق کردن یک نام گیتایی بر یک نقطه مسکونی در نجد و شبه قاره دلیلی بر قدمت آن نقطه‌ی مسکونی تا دوران ابداع آن نام کهن نبوده است. نویسنده می‌گوید: «شناخت سیستم گیتایی به فرهنگ و زبان ما و کلیه ملل هند و اروپایی زبان کمک بسیاری خواهد کرد و حتی می‌توان از آن منشاء برخی واژه‌های متعارفی را دریافت که تاکنون از ریشه‌شناسی آن عاجز بوده‌ایم. دسترسی به این دنیایی تاکنون ناشناخته کار آسانی نیست. این کار نیاز به بررسی‌های تازه جامعه‌شناسی و زبان‌شناسی و مذهب‌شناسی و اسطوره‌شناسی دور از تعصب و پیشداوری دارد. این «شهر اسرار» دروازه‌هایی دارد که یکی از آنها همین کتاب است.

آمان الله قرشی به طرح اسطوره‌ها و باورهای ابتدایی و